

המיחם, אלא אם כן נתן בו מים מרובים שיש בהם שיעור כדי להפשיר, ואינם מצרפים את המיחם. אבל אם נתן מים מרובים שיש בהם שיעור כדי לצרף את המיחם, כגון שממלא את המיחם עד שפתו, אסור. (211)

ושמואל אמר: אפילו אם נתמלא המיחם עד שפתו ויש בו מים שיעור כדי לצרף

את המיחם, מותר, מפני שלא נתכוין לצרף, מב-א וכרבי שמעון, דאמר דבר שאין מתכוין מותר.

אמר רב: הא דשנינו שמותר לתת מים בתוך מיחם, לא שנו, אלא כשנותן הרבה מים צוננים כדי להפשיר את החמין, אבל אם המים עלולים לצרף את המיחם, אסור.

ושמואל אמר: אפילו לצרף נמי מותר. (210)

ותמהינן: וכי לצרף לכתחילה מי שרי?

ומפרשת הגמרא: אלא אי איתמר מחלוקת רב ושמואל — הכי איתמר:

אמר רב: לא שנו שמותר לתת צוננים לתוך

מי שרי.

והתוס' מפרשים, שאפשר לצרף בשני אופנים: אם הכלי ריק, אזי כל מעט צוננים שיוכנסו לתוכו מצרפים. ואם יש בכלי מים חמים, הוא אינו נצרף אלא אם כן ממלאים אותו עד שפתו. וסברה הגמרא שלפי לרב מותר לתת צוננים בין במיחם ריק ובין ביש בו חמין, ובלבד שלא יתכוין לצרף, וכרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין פטור. ושמואל סבר שמותר אפילו להתכוין לצרף. ומשום הכי מקשינן, ולשמואל, לצרף לכתחילה מי שרי.

211. רש"י מפרש, שרב מתיר לתת במיחם צוננים בשיעור שלא יגיעו עד שפתו, כדי שלא יצרף, אבל אם יגיעו עד שפתו אסור למרות שאינו מתכוין, כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור. ושמואל מתיר לתת בו מים מרובים כי אינו מתכוין, וכרבי שמעון. אבל אם אין המים מגיעים עד שפתו לכולי עלמא מותר, ואפילו אם המיחם ריק וכדרב אדא.

והתוס' מפרשים, שיש צירוף גם בנתינת צוננים למיחם ריק, ולפיכך סבר רב שאם פינה ממנו את המים לגמרי אזי אסור לתת כלל מים צוננים שמא יצרף, וכדרב יהודה, אבל אם יש

כמתכוין ממש. וראה בגליון הש"ס שציין שכן מבואר ברש"י ותוס' להלן. אכן מצינו בכמה מקומות בראשונים [עיין רמב"ן וריטב"א עה א, ובריטב"א יומא שם ועוד] שרבי יהודה אסר באין מתכוין בשבת מדאורייתא.

ב. ראה בהערה לעיל שהבאנו שאין הלכה כרבי יהודה, וכתבו התוס' והראשונים, שאף אביי עצמו סבר כרבי שמעון, ומכל מקום מפרש אביי כרבי יהודה, משום שכך משמע מלשון המשנה "המיחם שפינהו".

210. רש"י נקט שהכלי נצרף רק כאשר פינה ממנו את המים החמין, וממלאים אותו מים צוננים עד שפתו. וסבר רב שהותר להפשיר מים רק באופן שבודאי לא יבא לירי צירוף, כגון שיש בכלי מים חמים, וכדאביי, שהעמיד את המשנה בפינהו מהאש ויש בו מים. אבל אם פינה ממנו את המים, אסור, שמא יתמלא המיחם צוננים עד שפתו ויצרף. ושמואל אמר, אפילו לצרף מותר. כלומר, לתת צוננין בכלי שפינה ממנו את המים. וכדרב אדא, גם כן מותר למרות שיכול הכלי להיצרף. והבינה הגמרא, שיכול לתת בו מים צוננים מרובים אפילו על דעת שמתכוין לצרף. ולכן מקשינן, ולצרף לכתחילה

והוינן בה: למימרא, האם רצונך לומר, דשמואל, שהתיר אפילו שיעור לצרף, כיון שאינו מתכוין, כרבי שמעון סבירא ליה, דאמר דבר שאין מתכוין מותר.

וסברה הגמרא, כי כשם שפסק שמואל בדין דבר שאין מתכוין כרבי שמעון, כמו כן פסק הלכה כמותו גם בנידון מלאכה שאינה צריכה לגופה, שרבי שמעון מתיר מן התורה, ורבי יהודה אוסר. (212)

ולפיכך תמהה הגמרא: והאמר שמואל, מכבין בשבת גחלת של מתכת הנמצאת ברשות הרבים, בשביל שלא יזוקו בה רבים, אבל לא גחלת של עץ.

החיתר לכבות גחלת של מתכת הוא, כיון שמן התורה אין חיוב מלאכת מכבה אלא

כשמכבה אש הבערת בעין כדי שלא תכלה האש את העץ לגמרי וישאר לו פחם. אבל כשמכבה אש שלא לצורך עשיית פחם, אין זאת מלאכת כיבוי. ומכל מקום, חכמים אסרו לכבות גם במקום שהכיבוי אינו לצורך עשיית פחם, חוץ מגחלת מתכת הנמצאת ברשות הרבים, שהתירו חכמים לכבותה לכתחילה, כדי שלא יזוקו בה רבים.

אבל לא התירו לכבות גחלת של עץ הנמצאת ברשות הרבים, אף על פי שאינו מכבה אותה לצורך הפחם, כיון שבכיבוי גחלת של עץ נוצר פחם, והרי זו מלאכה שאינה צריכה לגופה, ואסורה מדאורייתא. (213)

ואי סלקא דעתך סבר לה שמואל כרבי שמעון בדין דבר שאין מתכוין, מסתבר שגם

שמלאכה שאינה צריכה לגופה אינה דומה למלאכות שנעשו במשכן שהיו נצרכות לגופן. הרמב"ם [א ז] פסק כרבי יהודה, ולפיכך הסיק [בפרק יב ב] שאסור לכבות גחלת של עץ, אלא רק של מתכת. והראב"ד פסק כרבי שמעון, ולפי זה מותר לכבות בגחלת של עץ לצורך רבים. ועיין שו"ע שלד כז.

213. נמצא, שמכבה גחלת של עץ לצורך הפחם חייב לכולי עלמא. אבל המכבה גחלת של עץ שלא לצורך הגחלת, רבי יהודה אוסר שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה, ורבי שמעון מתיר, ובגחלת של מתכת, שאין בה פחם, אסור מדרבנן, והתירו חכמים לצורך הרבים.

ובטעם ההיתר לכבות גחלת של מתכת, מבוואר ברש"י דלא שייך בה כיבוי מדאורייתא מפני שאינה עושה פחם. וראה בדבריו להלן [קלד א ד"ה גחלת]. והיראים [רעד] כתב שלא היה במשכן כיבוי במתכת. וראה אבני נזר

במיחם מים חמים [וכדמפרש אביי את המשנה], אזי אם נותן בשיעור שאין בו צירוף כגון שאינו ממלאהו עד שפתו מותר, אבל למלאות לגמרי אסור דדבר שאין מתכוין אסור וכדרכי יהודה. ושמואל סבר כרבי שמעון ומותר לתת מים צוננים מרובים בין לכלי ריקן ובין לכלי שי בו מים חמין וממלאהו בצוננים עד שפתו. וכך היא דעת רוב הראשונים.

212. מקור המחלוקת במלאכה שאינה צריכה לגופה מופיע במשנה להלן [צג ב] המוציא את המת במיטה חייב, ורבי שמעון פוטר. אך גם לרבי שמעון מדרבנן אסור.

ובטעמו של רבי שמעון מפרש רש"י, שכל מלאכה שברצונו לא היתה באה לו, כמו הוצאת המת שאין לו צורך בכך, והיה טוב לו אילו לא היה נצרך להוציאו, מלאכה זו אינה מלאכת מחשבת, וזוהי מלאכה שאינה צריכה לגופה. והתוס' [צד א ד"ה ור"ש] הביאו טעם אחר,

במלאכה שאינה צריכה לגופה הוא סובר שהלכה כרבי שמעון, ואם כן, אפילו גחלת של עץ, נמי יהא מותר לכבותה, כדי שלא יזוקו ממנה הרבים, לפי שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה, שהרי אינו מכבה אותה לצורך עשיית פחם. ולרבי שמעון אינו חייב עליה מן התורה, וכדי שלא יזוקו בה רבים מותר לכבותה.⁽²¹⁴⁾

ומתרתצ הגמרא שיש לחלק בין שני הענינים, ואכן, בדבר שאין מתכוין סבר לה

כרבי שמעון, שמותר. אך במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה שמואל כרבי יהודה, שאסור מן התורה.

אמר רבינא: כיון שהתירו שבות במקום היזקא דרבים, הלכך, קוץ המצוי ברשות הרבים, ומזיק לרבים, מוליכו פחות פחות מד' אמות ברשות הרבים. כי אף על פי שאסור מדרבנן להוליך פחות פחות מד' אמות, התירו חכמים במקום הזיקא.⁽²¹⁵⁾

מתכוין?

ותירצו, שהגמרא סברה, שרבי שמעון פוטר רק במלאכה שיש בה את הצירוף של שתי הקולות, שהיא גם דבר שאינו מתכוין וגם אינה צריכה לגופה. וממה שהתיר שמואל אליבא דרבי שמעון לצרף, משמע שצירוף הוא דבר שאין מתכוין, ואינו צריך לגופה. ועל כן מקשינן, שבמלאכה שאינה צריכה לגופה מצינו שפסק שמואל כרבי יהודה, ואם כן, איך התיר שמואל לצרף.

אכן, למסקנא, רבי שמעון פוטר בדבר שאינו מתכוין, למרות שהיא צריכה לגופה. וכן במלאכה שאינה צריכה לגופה, למרות שהוא מתכוין. וראה בתוס' זבחים [צב א ד"ה אבל], ובתוס' הרא"ש כאן.

215. הריטב"א תמה, הרי להלכה קיימא לן כרבי שמעון, שמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, ואם כן, כשמעביר את הקוץ ברשות הרבים לצורך הרבים, הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, שאסורה רק מדרבנן, ולצורך הרבים לא גזרו, ואם כן יהא מותר להוליך את הקוץ ד' אמות ברשות הרבים לצורך הרבים?

ותירץ, שרבינא סבר כרבי יהודה. אבל אין הכי נמי, להלכה מותר להוליכו ארבע אמות ממש לצורך הרבים. ובמגדל עוז [א ז] כתב

[או"ח רכט ובנדמ"ח סימן עג].

והקשו הראשונים, כיצד התיר רבי יהודה לכבות גחלת של מתכת, הרי הוא מצרף, ואף אם אינו מתכוין רבי יהודה אסור.

וכתב הרשב"א, דאין הכי נמי שלרבי יהודה אסור לכבות אף גחלת של מתכת. אבל שמואל סבר בדבר שאין מתכוין כרבי שמעון, וכדמתרצינן בסמוך, ולכן גחלת של מתכת מותר, ושל עץ אסור. ועוד תירץ, שצירוף גחלת הוא מלאכה האסורה רק מדרבנן, ובמקום היזקא התירו. וכך היא דעת רש"י ותוס' ביומא [לד ב], שצירוף גחלת אינו דומה לצירוף כלי האסור מדאורייתא, וראה בהערות לעיל מא ב.

והרמב"ן הביא בשם הבה"ג שצירוף גחלת אסור מדאורייתא, ובכל זאת התירו לעשות כן מפני הזיקא דרבים. ותמה על דבריו היכן מצינו להתיר מלאכה גמורה שלא במקום סכנת נפשות, ע"ש. וראה עוד בכסף משנה [יב ב].

214. התוס' תמהו, מדוע סברה הגמרא שאם ההלכה כרבי שמעון בדבר שאינו מתכוין, אזי ההלכה כמותו גם במלאכה שאינה צריכה לגופה? ויש להוסיף, שהתוס' לשיטתם, שהפטור הוא משום שלא היה במשכן מלאכה שאינה צריכה לגופה, ולכן הוקשה להם מהיכי תיתי שההלכה כרבי יהודה גם לגבי דבר שאינו

ובכרמלית, מותר להוליך את הקוץ אפילו טובא [יותר מארבע אמות בבת אחת], כי העברת חפץ ד' אמות בכרמלית אסורה רק מדרבנן.

שנינו במשנה: אבל נותן צונן לתוך המיחם או לתוך הכוס כדי להפשירן:

תנו רבנן: נותן אדם מים חמין מכלי ראשון, שמבשל, לתוך הצונן בשבת. (216)

ולא יתן את הצונן לתוך כלי שבו החמין, כי כלי ראשון מבשל את המים הנכנסים בו. (217)

אבל הרבה חמין לצונן, אסור. והרשב"א נחלק עליהם, שכן לא מצינו בגמרא חילוק בשיעורים האם מדובר בהרבה למועט או להיפך, ומפרש, כי אפילו הרבה חמין לצוננים מותר, כי מים חמים שנופלים על מים צוננים אין בהם כח לבשל, ואפילו אם היד סולדת בהם, אינם מבשלים. וכן כתב הר"ן.

וכתב הבית מאיר שאין להקל לדינא כדברי הרשב"א והר"ן לערות הרבה חמין לצוננים, שהרי התוס' מחמירים בזה, והוא חשש איסור דאורייתא. אבל אם עבר ועירה חמין לצונן כתב הביאור הלכה [שיח יב ד"ה והוא] שיש לסמוך על הרשב"א והר"ן שמוותר.

217. גם כאן מפרש רש"י שאסור לתת צונן לחמין בכלי ראשון דתתאה גבר. ויש לרדן, האם תתאה גבר מלמדינו שאסור לתת אפילו הרבה צוננים לתוך החמין, כי המים שלמטה מבשלים לכל הפחות את המים הראשונים הנופלים עליהם, או שמא אסור לתת רק מעט צוננים לחמין, אבל הרבה מותר.

ובמשנה [מא א] איתא, שמותר לתת לתוך מיחם מים צוננים מרובים. ולדעת אביי [מא ב] מדובר במיחם שיש בו מים. ומוכח כמו הצד השני, שצוננים מועטים לחמין אסורים, אבל צוננים מרובים מותר.

אך עדיין יש לרדן, האם חמין מכלי ראשון לצונן מותר רק כאשר החמים מועטים או גם כאשר הם מרובים [כמו שהבאנו הערה הקודמת]. ומדברי הבית יוסף והב"ח [שיח]

שמדברי רבינא שהוא בתראה הוציא הרמב"ם שההלכה כרבי יהודה במלאכה שאינה צריכה לגופה. וראה במגיד משנה שם. וכן הוכיח בעל המאור [יג א].

אכן, הטור והשולחן ערוך פסקו כרבי שמעון [סימן רעת, שלד כז], ובכל זאת הביאו [בסימן שח יח] את מימרא דרבינא, ותמה התוספת שבת [נט] מדוע לא התירו לטלטל ד' אמות ממש.

וראה בריטב"א תירוץ נוסף, שאף על פי שהעברת הקוץ ארבע אמות ברשות הרבים לצורך הרבים היא רק איסור דרבנן, מכל מקום, כל מה שאפשר לשנות צריך לשנות, כדי שלא יבואו לטעות בעלמא להתיר טלטול ברשות הרבים. וכן כתבו בעל המאור [שם] המאירי וההשלמה.

216. רש"י מפרש שמותר לתת חמין מכלי ראשון לתוך צונן דתתאה גבר. ואפשר לפרש דבריו בשני אופנים: א. מותר לתת חמין מרובים למעט צוננים, כי תתאה גבר והצונן שלמטה מכריע את החמין וגורם שלא יתבשלו. ב. מותר לתת מעט חמין להרבה צוננים, דתתאה גבר. אבל אלמלי תתאה גבר היה אסור לערות אפילו מעט חמין כי בשעת העירוי מבשלים החמים מעט מהצוננים. וראה הערה הבאה.

והראשונים תמהו על רש"י כיצד תתפרש הגמרא למאן דאמר עילאה גבר.

ולכן נקטו התוס' שמותר לתת מעט חמין להרבה צוננים כי אינם מבשלים את הצוננים.

ואפילו לתוך כלי שני לא יתן מים צוננים, מפני שגזרו חכמים שמא יבא לתת מים צוננים לתוך כלי ראשון, **דברי בית שמאי**. (218)

ובית הלל אומרים: כלי שני אינו מבשל, ולא גזרו כלי שני אטו כלי ראשון, ולפיכך, **בין חמין לתוך הצונן, ובין צונן לתוך**

החמין, מותר.

במה דברים אמורים, אימתי התירו בית הלל לתת אפילו צונן בתוך חמין, דוקא **בכוס**, שהיא כלי שני, וגם עומדת לשתייה, ולכן מותר לתת בה צונן, ולא גזרו בה אטו כלי ראשון, וכל שכן שמותר לתת חמין לתוך צונן. (219)

שלדעת רש"י והרשב"א מותר אפילו מכלי ראשון לתת הרבה חמין למעט צוננים [או משום שתתאה גבר, או שאינם יכולים לבשל]. ואם כן, כל שכן שבכלי שני מותר. אבל לדעת התוס' בכלי ראשון אסור לתת הרבה חמין לצונן אלא רק מעט חמין לצונן. ולפי זה צריך לומר, שלבית שמאי גזרו גם בדין חמין מכלי שני לתוך צונן שלא לתת הרבה חמין לצוננים אלא רק מעט חמין לצונן.

ונמצא שלדברי התוס' גזרו בית שמאי בכלי שני אטו כלי ראשון שתי גזירות: א. שלא לתת מעט צוננים לתוך הרבה חמין. ב. שלא לתת הרבה חמין לתוך מעט צונן.

219. חמין לתוך צונן מותר, שכן אפילו בכלי ראשון מותר לתת חמין לצונן, ולדעת רש"י מותר אפילו הרבה חמין לצונן. וכמבואר לעיל. [ולדעת התוס' מותר באמבטי לתת מעט חמין להרבה צונן, אבל הרבה חמין אסור כמו בכל כלי ראשון לשיטתם].

וצונן לתוך חמין, אם הצוננים מרובים פשיטא שמותר, שכן אפילו בכלי ראשון מותר לתת הרבה צוננים לחמין.

ולפי זה צריך לומר, שהחידוש של בית הלל הוא שבכלי שני מותר לתת מעט צוננים לתוך הרבה חמין. וברש"י הובאו שתי סיבות לכך: א. הכוס היא כלי שני שאינו מבשל, ולא גזרו כלי שני אטו כלי ראשון. ב. הכוס עומדת לשתייה. ומשמע מדבריו שדבר העומד לשתייה אינו חם

מבואר שלמדו בדברי רש"י [והטור] שיש חילוק בין עירוי צונן לחמין לעירוי חמין לצונן, כי כשמערה הרבה צונן לחמין, אי אפשר לומר שתתאה גבר יגרום לכל הצוננים להתבשל, ולכן מותר לערות הרבה צוננים למעט חמין, אבל כשמערה הרבה חמין לצוננים יש בכח התתאה גבר להתגבר על החמין ולגרום שלא יתבשלו. כי לשלול את הבישול יותר קל מלעשות בישול.

ולפי זה נמצא, שבעירוי צונן לחמין מותר רק הרבה צונן ואילו מעט אסור, אבל בעירוי חמין לצונן מותר בין מעט ובין הרבה חמין.

וכתב הבית יוסף [וכן הוא בכסף משנה כב ה ו] שלדעת הרמב"ם לעולם אסור לערות צונן לתוך חמין בכלי ראשון, ואפילו מרובים, ומה שהתירה המשנה במיחם היינו במיחם שפינהו מהמים וכרב אדא בר מתנא, ודלא כאביי המפרש שיש שם מים.

218. כך מפרשים התוס' והרשב"א, ולכאורה גם בדעת רש"י צריך לפרש שאסרו בית שמאי בכלי שני אטו כלי ראשון, אבל לא שייך לומר בכלי שני את הטעם "תתאה גבר", שכן כלי שני אינו מבשל.

ולפי מה שנתבאר לעיל שהאיסור בכלי ראשון הוא רק כשנותן צוננים מועטים לחמין, אזי כל שכן שבכלי שני אסרו בית שמאי רק נתינת מעט צוננים לחמין, אבל מותר לתת הרבה צוננים לחמין, דלא גרע מכלי ראשון.

ובדין חמין מכלי שני לתוך צונן, נתבאר לעיל

אמר רב נחמן, הלכה כרבי שמעון בן מנסיא בדין אמבטי.

אבל באמבטי, שהיא כלי ראשון, מותר לערות רק חמין לתוך הצונן, ולא צונן לתוך החמין. (220)

סבר רב יוסף למימר, שדינו של ספל שמתרחצין עמו, הרי הוא כאמבטי, דאף

ורבי שמעון בן מנסיא אוסר באמבטי בין חמין לתוך צונן ובין צונן לתוך החמין. (221)

שאמבטי כלי שני העומדת לרחיצה תהיה חמורה ממיחם שהוא כלי ראשון העומד לשתייה].
ג. הרשב"א נקט שאמבטי היא כלי שני, ואסור לתת בה אפילו הרבה צוננים, משום שלעולם אינם באים לידי הפשר אלא מתבשלים, לפי שמחממים אותה יותר מדאי. ולפי זה דינה של האמבטי כלי שני חמור ממיחם.

ד. הר"ן כתב שאמבטי היא כלי ראשון, אלא שהיא חמורה ממיחם, דבמיחם מותר לתת הרבה מים כדי להפשרים, ובאמבטי גזרו חכמים שלא להפשר בה.

221. מדברי רבי שמעון בן מנסיא מבוואר שאמבטי חמורה מכל כלי ראשון, ואסור לתת בה אפילו חמין לצונן.

ולדברי רש"י שבכל כלי ראשון מותר לתת הרבה חמין לצוננים, משום דתתאה גבר, אפשר שרבי שמעון חידש שבאמבטי אסור לתת הרבה חמין לצוננים, אבל מעט חמין לצוננים מותר אפילו באמבטי.

אך לדברי התוס' שבכלי ראשון דעלמא אסור הרבה חמין לצוננים, מסתבר שרבי שמעון בא לחדש שאמבטי חמורה מכל כלי ראשון, ואסור לתת בה אפילו מעט חמין לצונן.

ולדעת הרשב"א שמותר לערות מכלי ראשון הרבה חמין לצוננים מפני שאינם מתבשלים, צריך ביאור מדוע אסר רבי שמעון חמין לצונן, הרי אינם מתבשלים, וכתב הר"ן, דרבי שמעון חולק על יסוד זה וסבר שמים חמין שמערים אותם על צוננים יכולים לבשל. ועוד תירץ, שאמבטי שאני, שלרוב חמימותה מימיה

כל כך ואינו יכול לבשל. ולפי זה אפשר שמה שהתירו לתת הרבה צוננים במיחם שהוא כלי ראשון היינו משום שהוא עומד לשתייה ואינו חם כל כך, אבל בעומד לרחיצה אסור אפילו הרבה צוננים לחמין.

220. מדוע אסרו בית הלל לתת באמבטי צוננים? א. מדברי רש"י משמע שאמבטי היא כלי ראשון [וכך דייק מדבריו המגיני שלמה, ועיין פני יהושע], וכמו שמצינו במיחם שאין לתת לתוכו מעט צוננים כך גם אמבטי כלי ראשון אסור לתת בה מעט צוננים. אבל הרבה צוננים מותר כמו במיחם.

אמנם צריך ביאור מדוע נקטו בית הלל בדבריהם "אמבטי" דווקא [והתוס' הקשו להיפך, מדוע המשנה לעיל נקטה דינה במיחם ולא באמבטי]. ומשמע מהראשונים בסוגיין וכן מרש"י לענין ספל, שכלי העומד לרחיצה חמור מכלי העומד לשתייה. ואפשר, שחידשו בית הלל, שיש באמבטי חידוש גדול יותר ממיחם, כי במיחם מותר לתת הרבה צוננים לחמין, אבל באמבטי אסור לתת אפילו הרבה צוננים לפי שהיא חמה מאוד.

ב. התוס' נקטו שאמבטי היא כלי שני, וגזרו חכמים שלא לתת לתוכה צוננים מפני שהרואה סבור שהאמבטי היא כלי ראשון לרוב חמימותה. ולדבריהם נמצא שבית הלל מודים לבית שמאי שבאמבטי יש מקום לגזור אטו כלי ראשון, וצריך לומר שהאיסור הוא רק במעט צוננים להרבה חמין, כי הרבה צוננים מותר לתת אפילו לכלי ראשון וכדמצינו במיחם. [ולא מסתבר

שהוא כלי שני כיון שמחממין בו לרחיצה, דינו חמור כאמבטי, דלכית הלל אסור לתת צונן לחמין, ולרבי שמעון אפילו חמין לצונן.

אמר ליה אביי, תני רבי חייא "ספל אינו כאמבטי", והוא ככלי שני גמור. (222)

ומקשה הגמרא: ולמאי דסליק אדעתא מעיקרא, דסבר רב יוסף דספל הרי הוא כאמבטי, ואמר רב נחמן הלכה כרבי שמעון בן מנסיא, דאמר באמבטי אסור ליתן חמין בצונן וצונן לחמין, אם כן, **אלא בשבת, רחיצה בחמין ליכא**, שהרי לעולם אי אפשר למזוג את המים לא חמין בצונן ולא צונן בחמין. (223)

ומתרצת הגמרא: **מי סברת כי מה ששינו לעיל "רבי שמעון בן מנסיא אוסר", אסיפא קאי**, על אמבטיא הנידונית בסיפא, שאסרו בית הלל לתת באמבטי צונן לחמין, ועל כך הוסיף רבי שמעון שגם חמין לצונן מותר?

לא כן הוא, אלא רבי שמעון ארישא קאי, בדין כוס שהיא כלי שני, (224) וכך תתפרש הברייתא:

בית שמאי אומרים בכלי שני מותר לתת חמין לצונן ולא צונן לחמין, ובית הלל מתירין בין חמין לתוך צונן ובין צונן לתוך החמין, ורבי שמעון בן מנסיא אוסר צונן לתוך חמין.

תמהה הגמרא: **לימא רבי שמעון בן מנסיא שאסר ליתן צונן לתוך חמין בכלי שני, דאמר כבית שמאי סבירא ליה**, שהרי אף הם אסרו לתת חמין לתוך צונן בכלי שני?

ומתרצת הגמרא: **רבי שמעון בן מנסיא הכי קאמר:**

לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה. אלא גם בית הלל סוברים כי אסור ליתן צונן לתוך החמין הנמצאים בכוס, דגזרינן כלי שני אטו כלי ראשון. (225)

מבשלים גם כאשר מערין אותם לצוננים.

222. הגמרא להלן הביאה עוד ברייתא בשם רבי חייא שספל הוא ככוס ממש, אבל כאן הובא בברייתא רק שספל אינו כאמבטי, וכתב הדרושה [שיח] שאפשר שספל אינו כאמבטי אבל גם אינו ככוס, כי בכוס מותר לתת צונן לתוך חמין וחמין לתוך צונן, ובאמבטי שניהם אסורים, ובספל, צונן לחמין אסור כאמבטי, וחמין לצונן מותר. וכך מבאר הב"ח את דברי הטור שפסק שאסור לתת צוננים לתוך ספל, ואף שבגמרא כאן אמרינן ספל אינו כאמבטי, מכל מקום אינו ככוס גמור. ולענין צונן לחמין הוא נידון כאמבטי.

223. הרשב"א הוכיח מכאן שהאמבטי הנידונית

בסוגיין היא כלי שני, שאם לא כן, מאי פריך רחיצה בחמין בשבת ליכא, והרי אפשר לרחוץ באמבטי כלי שני. ולדברי רש"י המפרש שאמבטי היא כלי ראשון, יש לומר שגם בכלי שני אסור. וכדמצינו שהיה הוה אמינא לאסור ספל שהוא כלי שני כאמבטי. ואף שמסקינן שספל אינו כאמבטי, מכל מקום, משמע שאמבטי כלי שני, ודאי שהיא כאמבטי כלי ראשון.

224. אבל באמבטי מודה רבי שמעון לבית הלל שחמין לצונן מותר, וצונן לחמין אסור.

225. התוס' מפרשים, שהגמרא מפרשת את רבי שמעון ארישא רק לפי מאי דסלקא דעתין מעיקרא שספל הרי הוא כאמבטי. ומקשינן,

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: הזינא ליה לרבא דלא קפיד אמנא, על נתינת מים צוננים בתוך חמין או חמין בתוך צוננים, ואפילו בספל העשוי לרחיצה. (226)

ומקורו של רבא הוא, מדרתני רבי חייא

בברייתא: נותן אדם קיתון, כלי קטן של מים לתוך ספל של מים, באופן שמשקיע את הקיתון עצמו בתוך המים שבספל, בין שהיו בתוך הקיתון מים חמין, והוא מכניסו לתוך ספל שיש בו צונן, ובין קיתון שיש בו צונן, ומכניסו לתוך ספל של חמין. (227)

מותר אפילו הרבה חמין למעט צוננים. [ועיין בבה"ל ד"ה שבזח].

226. לדעת התוס' וסייעתם [בהערה הקודמת] המפרשים דלמסקנא רבי שמעון אסיפא קאי – בדין אמבטי, יש לפרש דרב הונא הביא את הא דרבא כדי ללמד שספל הוא ככוס ממש, ומטעם זה אפשר לומר שרבי שמעון אסיפא קאי דלא תקשי רחיצה בחמין בשבת היכי משכחת לה, כי ספל הוא ככל כלי שני שמותר לתת בו צונן לחמין.

ולדברי הרי"ף ושאר הראשונים דרבי שמעון ארישא קאי, מפרש הרשב"א שראיית רב הונא מדרבא היא כנגד דברי רב נחמן שאמר הלכה כרבי שמעון בן מנסיא, ולדבריו אסור ליתן בכוס שהיא כלי שני צונן לתוך חמין, ועל זה בא רב הונא להוכיח שאין הלכה כמותו, שהרי רבא נהג כברייתא דרבי חייא שמותר לתת צונן לתוך חמין בכוס. וראה הערה הבאה.

227. התוס' דקדקו, דלעיל תני רב חייא ספל אינו כאמבטי, וכאן אמר רבי חייא בנוסח מפורט יותר, שמותר לתת בספל חמין לצונן וצונן לתוך חמין, והטעם הוא דלעיל הגמרא רק באה להוכיח שספל אינה כאמבטי לכל הפחות לענין נתינת חמין לצונן שבאמבטי אסור [לרבי שמעון] ובספל מותר, וכאן הגמרא מביאה הגמרא שספל נידון ממש ככוס כלי שני שמותר לתת צונן לחמין. ואפשר שזו אותה ברייתא. והדרישה [שיח ה] כתב שהברייתא דלעיל

רחיצה בחמין היכי משכחת לה. אבל לפי מה שפשטין לעיל שספל אינו כאמבטי, הקושיה מעיקרא ליתא, ורבי שמעון אסיפא קאי. ולפי זה, בדין כוס פסקינן כבית הלל, שמותר ליתן בין חמין לצונן ובין צונן לחמין. ובדין אמבטי ההלכה כרבי שמעון, שאסור לתת בין צונן לחמין ובין חמין לצונן. וכן כתבו הרי"ן [בחידושו ובשיטה] והריטב"א.

אבל הרי"ף נקט שרבי שמעון ארישא קאי, ואין הלכה כמותו כנגד בית הלל. ונמצא, שבכוס מותר הכל, ובאמבטי חמין לצונן מותר, וצונן לחמין אסור. וכתב הרא"ש, שהרי"ף למד כן מלשון הגמרא "מי סברת רבי שמעון אסיפא קאי, ארישא קאי", ומשמע שפשוט כן לגמרא שרבי שמעון דיבר בדין כוס ולא באמבטי. וכן כתבו הרי"ח הרשב"א והרמב"ם [כב ה ו].

וכן פסק השולחן ערוך [שיח יא] שרבי שמעון ארישא קאי, ובאמבטי ההלכה כבית הלל שמותר לתת חמין לצונן ולא צונן לחמין. אלא שלדברי הבית יוסף עצמו, האיסור הוא רק באמבטי כלי ראשון, אבל בכלי שני אפשר שמותר. אבל בהגהה על השולחן ערוך פירש בדברי המחבר שאמבטי היא כלי שני. וכן כתב המגן אברהם. וכתב המשנה ברורה, דבאמבטי כלי שני שאסרו צונן לחמין היינו צונן מועטים, אבל מרובים מותר. ובאמבטי כלי ראשון אסור לתת אפילו הרבה צוננים, דיש לחוש לדברי הרי"ן שאסור להפשיר באמבטי. ומה שמותר באמבטי חמין לתוך צונן, מכלי ראשון מותר רק כשמערה מעט חמין להרבה צוננים, ומכלי שני

התיר לא רק בהכנסת קיתון של צוננים למים חמים, אלא גם עירוי צוננים לתוך מים חמים, דתניא: **מערה ארם קיתון של מים לתוך ספל של מים, בין חמין לתוך צונן, בין צונן לתוך חמין.**

מתניתין:

האילפם והקדרה שהעבירן מעל האש בשעת בין השמשות, כשהן מרותחין, לא יתן לתוכן משתחשך (228) **תבלין.** כיון שהם כלי ראשון, וכל זמן שהוא רותח מבשל. (229)

אמר ליה רב הונא לרב אשי: כיצד הוכיח רבא שמותר לתת צונן לתוך חמין בספל, מהברייתא דרבי חייא? **דילמא, שאני התם** בברייתא, שאינו מערב את הצוננים בחמים, אלא **דמיפסק כלי,** שהמים הצוננים נתונים בתוך הקיתון, ומכניס את הקיתון עם המים לתוך החמין, בזה התיר רבי חייא. אבל כשמערב מים במים, ומתבשלים הצוננים מהחמין, שמא לא התיר רבי חייא בספל, דגזרו כלי שני אטו כלי ראשון.

אמר ליה רב אשי לרב הונא: "מערה" **איתמר,** מצינו ברייתא מפורשת שרבי חייא

הרתיחה אסור ליתן לתוכן תבלין. וכן ביאר **האליהו רבה** [כב]. אולם **הט"ז** [יב] הוכיח מדברי רש"י כאן שפירש שהוריד את האילפס מהאש בין השמשות ועל זה אמרינן לא יתן לתוכן תבלין משחשיכה, הרי שאף לאחר זמן הרי הוא כלי ראשון כל זמן שהיד סולדת בו. וכן פסק **השולחן ערוך** [שיח ט] — "כלי ראשון אפילו לאחר שהעבירוהו מהאש מבשל כל זמן שהיד סולדת בו".

229. התוס' רצו להוכיח ממה שנאמר לא יתן לתוכן תבלין ולא נאמר לא יערה מכלי ראשון על התבלין, שעירוי מכלי ראשון אינו ככלי ראשון. וע"ש שדחו ראייתם. ויש בזה שלוש שיטות.

א. **הרשב"ם** נקט שעירוי מכלי ראשון נידון ככלי שני.

ב. ר"י סבר שעירוי מכלי ראשון נידון כבישול בכלי ראשון. וכ"כ התוס' לט א בשם ר"ת [ספר הישר רנ].

והתוס' הסיקו שעירוי מכלי ראשון מבשל כדי קליפה. וכן פסק **המ"ב** [שיח עד]. ולפי זה מותר לערות על בקבוק שיש בו מים מפני שהבקבוק עומד במקום הכדי קליפה. [ועיין ש"ך

מדברת בספל לרחיצה שאינו דומה לכוס לגמרי, ואסור לתת בו צונן לחמין, אלא רק חמין לצונן, שכן יש חילוק בין דבר העומד לשתייה לדבר העומד לרחיצה, והברייתא כאן מדברת בספל העומד לשתייה שהוא נידון ככוס לכל דבר. ומטעם זה אמר רב הונא חזינא לרבא דלא קפיד אמיא, ולא אמר חזינא לרבא דלא קפיד בספל, כי כאן מדובר בספל העומד לשתייה וקא משמע לן רב הונא שהוא נידון ככוס לגמרי, ואינו דומה לספל דאמבטי דלעיל. ולפי זה גם אם נפרש כדברי התוס' דרבי שמעון אסיפא קאי, אין הכרח לומר שרב הונא בא להוכיח שספל אינו כאמבטי אלא ככוס, ודלא כסלקא דעתיה דרב יוסף, אלא רב הונא בא ללמד דספל העומד לשתייה נידון ככוס ואינו דומה לספל העומד לרחיצה שהוא רק אינו כאמבטי, אבל גם אינו ככוס ממש.

228. **הבית יוסף** [שיח] הביא בשם הגהות **מרדכי** שכלי ראשון מבשל רק עם סילוק הקדירה מהאש, אבל אם הניחו להפיג רתיחתו הוי כלי שני אף שהיד סולדת בו. ועי"ש שהביא ראייה לדבריו. **ובראבי"ה** [רב] הוכיח כן מלשון המשנה "שהעבירן מרותחין" ומשמע שרק בזמן

מ-ב

אבל נותן הוא תבלין לתוך הקערה או לתוך התמחוי, שהם כלי שני, כי כלי שני אינו מבשל. (230)

רבי יהודה אומר: לכל דבר הוא נותן תבלין, חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר [נוזל היוצא מהדגים], שאין נותנים בו תבלין כשהוא רותח מפני שהוא מבשל את התבלין.

גמרא:

שנינו במשנה: רבי יהודה אומר: לכל הוא נותן תבלין חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר.

איבעיא להו: רבי יהודה ארישא קאי, האם דבריו מתיחסים לדין האילפס והקדירה ששנינו ברישא, דלתנא קמא אסור לתת בהם תבלין מפני שהם כלי ראשון, ורבי יהודה בא להתיר לתת בהם תבלין [אלא אם כן יש בהם חומץ וציר], ולקולא.

או דילמא, רבי יהודה אסיפא קאי, על הדין

ששנינו בסיפא: נותן לתוך הקערה ותמחוי מפני שהם כלי שני. ורבי יהודה אומר, בדבר שיש בו חומץ וציר אסור לתת בו תבלין, אפילו אם הוא כלי שני, ולחומרא.

תא שמע: דתניא רבי יהודה אומר: לכל אילפסין הוא נותן תבלין, וכן לכל הקדירות רותחות שהם כלי ראשון, הוא נותן, חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר.

הרי שרבי יהודה מתיר לתת תבלין לתוך כלי ראשון, ושמע מינה רבי יהודה ארישא קאי ולקולא. (231)

שנינו במשנה: אבל נותן לתוך הקדירה או לתוך הציר, והטעם הוא מפני שהם כלי שני, וכלי שני אינו מבשל.

סבר רב יוסף למימר, דינו של מלח הרי הוא כתבלין, ובכלי ראשון בשלה, הוא מתבשל, ובכלי שני לא בשלה, אינו מתבשל.

אמר ליה אביי: תני רבי חייא: מלח אינה

י"ד צב לה].

[א] טעם נוסף שלא לתת דברים לתוך כלי שני, שכן ההיתר לתת תבלין בכלי שני הוא רק מפני שהתבלין בא למתק את הקדירה, אבל שאר דברים אסורים גם בכלי שני משום דמיחזי כמבשל. ועיין במג"א [שיח טו יט] שיש להחמיר בזה, והביאו המ"ב [לד]. וטעם זה שייך גם בדברים שאינם קלי הבישול.

231. התוס' ציינו שרבי יהודה מיקל רק בתבלין לתתו בכלי ראשון, אבל בשאר דברים מודה רבי יהודה שאין לתתם בכלי ראשון, אפילו כשאין בהם חומץ וציר. ועיין רש"ש.

230. וכן מצינו לעיל [מ ב] לענין מים ושמן שמותר לתתם בכלי שני ולא בכלי ראשון. וראה להלן שישנם דברים שהם קלי הבישול, ואסור לבשלם אפילו בכלי שני, ויש קשים להתבשל ומותר לתתם אפילו בכלי ראשון. ולדינא הכריע המשנה ברורה [שיח בשעה"צ סח] שרק שלושת הדברים הללו תבלין מים ושמן מותר לתיתם בכלי שני, אבל בשאר הדברים חוששים שהם מקלי הבישול, וראה להלן את דעת החזון איש בזה. והתוס' לעיל [לט א ד"ה כל] כתבו [בתירוץ